

IZVJEŠĆE SA SKUPA PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA, HVAR 17.-21. LISTOPADA 2007.

Turisti koji posjećuju Hrvatsku motivirani su njezinim prirodnim ljepotama i zanimljivom poviješću te tradicijskom kulturom, stoga se u posljednje vrijeme u turističkim programima i ponudama naglasak pokušava staviti na upoznavanje lokalne kulture. Kao opreka masovnom turizmu, koji se redovito vezuje uz sezonske oblike turizma, nastali su tzv. selektivni oblici turizma. Prema nekim autorima selektivni turizam se može definirati kao turizam motiviran različitim razlozima, što znači da je vrlo mnogo aktivnosti i sadržaja zbog kojih ljudi odlaze na turistička putovanja. Vrste selektivnog turizma su ruralni turizam, kulturni turizam, ekoturizam, čiji je važan segment turizam u zaštićenim područjima, te nautički turizam. Selektivni turizam nastaje kao reakcija na pretjerani razvoj masovnog turizma i u skladu s povećanom svijesti o potrebi zaštite okoliša (prema Opačić: www.geografija.hr pristup 21.3.2007.). Povećano zanimanje turističke djelatnosti za kulturnom, odnosno tradicijskom baštinom važan je element u očuvanju tradicijske kulture. Jedna od zadaća etnologa svakako je uključivanje u turistička istraživanja, a za samu znanost etnologiju bitno je da se radovima, istraživanjima i djelatnošću predstavlja kao važan i nezaobilazan element u daljnjem razvoju turizma, osobito ruralnog, koji se vezuje uz ruralni prostor i lokalnu tradiciju. Stoga ovom prigodom ukratko izvješćujem o Prvom kongresu ruralnog turizma u Hrvatskoj i znantom odazivu etnologa.

Što je hrvatski ruralni turizam i koje su njegove perspektive – dva su osnovna pitanja na koja se pokušalo odgovoriti na Prvom hrvatskom kongresu ruralnog turizma "Perspektive razvoja ruralnog turizma", koji se održao na Hvaru od 17. do 21. listopada 2007. godine u organizaciji tvrtke Hrvatski farmer, konzorcija agroturizma i ruralnog turizma Istre "Ruralisa" i Kluba članova "Selo". Kao glavne razloge i potrebe ovakvog kongresa organizatori su naveli sljedeće: 92% teritorija Hrvatske su ruralna područja, udio ruralnog turizma u ukupnom turizmu Hrvatske iznosi 5%, godišnji rast turizma u svjetskim razmjerima iznosi 11%, relativno mali broj registriranih seljačkih domaćinstava kao temelj resursa, ograničavajuće zakonodavstvo, slaba prepoznatljivost Hrvatske kao destinacije ruralnog turizma.

Iako su navedeni problemi istaknuti kao polazište za organiziranjem ovakva skupa, ipak se može reći da oni padaju u drugi plan s obzirom na to da pojam ruralnog turizma nije ni terminološki ujednačen i jasan ni među stručnjacima a ni šire. Također valja napomenuti kako ruralni turizam kao poseban oblik turizma nije prepoznala ni priznala Hrvatska turistička zajednica, što su sami organizatori nekoliko puta za trajanja kongresa istaknuli.

SEOSKI I SELJAČKI TURIZAM

Temelj razvoju ruralnog turizma u Hrvatskoj je donošenje Pravilnika o pružanju ugostiteljskih usluga na seljačkim domaćinstvima 1996. godine, što je stvorilo okvir i pravnog reguliranja ove vrste turizma. Organizatori kongresa primjećuju kako je ruralni turizam tijekom posljednjih deset godina postao najprepoznatljiviji posebni oblik turističkih usluga kojemu se pridavao veliki značaj, poglavito zbog kompleksnosti usluga, ali i razvoja ruralnih područja, odnosno implementacije turizma na područjima na kojima nije dovoljno zaživio.

Važnost ruralnog turizma, prema riječima organizatora, ogleda se u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, predstavljanja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga, jednom riječju – iskorištavanju već postojećih resursa.

Prema definiciji Vijeća Europe ruralni turizam je turizam na seoskom području sa svim aktivnostima na tom području. Prednosti ruralnog turizma, prema mišljenju stručnjaka, su upravo njegove najvažnije značajke, a to su mirna sredina bez buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća prehrana, upoznavanje seljačkih poslova.

Kako stručnjaci još nisu usuglasili jedinstvenu definiciju agroturizma, ruralnog turizma i seoskog turizma, izdvojit ću neke od definicija kojima se služe sami organizatori kongresa i vodeći ljudi udruženja i institucija vezanih uz turizam. Na internetskim stranicama koje podržava tvrtka Hrvatski farmer smatraju da se u svakodnevnom govoru razlikuju dvije vrste turizma: seoski i seljački turizam. Sinonim za seoski turizam je ruralni turizam, a za seljački turizam je turizam na seljačkim gospodarstvima. Prema autorima iz Hrvatskog farmera posebni oblici ruralnog (seoskog) turizma su seljački turizam (turizam na seljačkim gospodarstvima), zavičajni turizam, sportsko-rekreacijski, avanturistički, zdravstveni, edukacijski, tranzitni, rezidencijalni, kamping-turizam, nautički, kulturni, vjerski, lovni, ribolovni, vinski, gastronomski, ekoturizam i ostale vrste turizma.

Robert Baćac, vodeći čovjek Ruralisa, smatra da je ruralni turizam širok pojam koji označava svaku turističku aktivnost unutar ruralnih područja, odnosno obuhvaća različite vidove turizma (lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni). Ruralni turizam ne mora stvarati dodatni prihod već može biti i profesionalna djelatnost. Na internetskim stranicama Ruralisa (www.ruralis.hr) također ćemo pronaći definiciju agroturizma koji je "uži pojam od ruralnog turizma, a istovremeno širi pojam od turizma na poljoprivrednom domaćinstvu (seoskom gospodarstvu) i vezan je uz ambijent sela i njegove uže okolice te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, zanatstvo i ostala gospodarska aktivnost)".

Iz priloženih je definicija već jasno da osim pravne postoji i očita terminološka zbrka na koju se uputilo na kongresu. Već je iz prethodnog teksta jasno da ruralni turizam

u Hrvatskoj obuhvaća nekoliko područja i na gospodarskom, a i na stručno-znanstvenom planu. Stoga je kongres i okupio mnogo stručnjaka raznih profila i iz raznih institucija.

USUSTAVLJIVANJE TERMINOLOGIJE

Više od sedamdeset znanstvenika i stručnjaka te tri stotine sudionika u tri su dana trajanja kongresa raspravljali o sadašnjem stanju te perspektivama razvoja hrvatskog ruralnog turizma. Na skupu su sudjelovali i stručnjaci iz Velike Britanije, Austrije, Njemačke i Slovenije, uputivši na porast važnosti ruralnog turizma u Europskoj Uniji te iskustvima u zakonodavstvu i državnim poticajima na tom području koje bi Hrvatska mogla primijeniti.

Ciljevi kongresa bili su sa znanstvene i stručne strane sagledati sve dosadašnje aktivnosti, detektirati sve poteškoće, postaviti nove izazove konkretno provedbenim zaključcima te time ponuditi zadovoljavajući okvir i pojednostavljivanje procedura u daljnjem razvoju. U dva dana je održano više od sedamdesetak izlaganja u paralelnim sesijama te jutarnjim i popodnevnim plenarnim sjednicama. O ruralnom turizmu se razgovaralo u okviru sljedećih tema i cjelina: 1. Razvoj i modeli razvoja ruralnog turizma; 2. Ambijentalnost i izvornost u funkciji ruralnog turizma; 3. Financijski aspekt, marketing i promocija ruralnog turizma; 4. Ruralni turizam u zaštićenim područjima; 5. Komercijalnost ruralno turističke destinacije; 6. Poljoprivredna proizvodnja i tradicionalni proizvodi u funkciji ruralnog turizma; 7. Pravni okvir ruralnog turizma i ruralni turizam Hrvatske i Europska Unija; 8. Državne potpore, obrazovanje i poduzetništvo u ruralnom turizmu.

ETNOLOGIJA, KULTURNA ANTROPOLOGIJA I TURIZAM

Dvije teme *Razvoj i modeli razvoja ruralnog turizma* te *Ambijentalnost i izvornost u funkciji ruralnog turizma* okupile su najviše izlaganja drugoga dana Kongresa u više paralelnih sesija. Održane su i dvije plenarne sjednice: jedna je bila o usustavljanju terminologije ruralnog turizma, a druga o važnosti ruralnog turizma iz aspekata Svjetske turističke organizacije.

Prvom temom (*Razvoj i modeli razvoja ruralnog turizma*) predstavili su se projekti vezani uz razvojne strategije ruralnog turizma na određenim prostorima. Druga tema (*Ambijentalnost i izvornost u funkciji ruralnog turizma*) okupila je najviše izlaganja etnologa: Jadranka Galiot Kovačić: *Kulturni turizam u selima krajnjeg istoka Hrvatske, stanje i perspektive; etnološki pogled*; Jadran Kale: *Izvorno, autohtono, originalno*; Janja Juzbašić: *Multifunkcionalni projekt: "Etnopark kod Županje – Dretvić stan"*; Marina Blagaić: *Tradicijska kultura kao osnovica razvitka kulturnog turizma na ruralnom području. Primjer otoka Šolte*; Dunja Šarić: *Opravdanost razvitka kulturnog turizma u zagorskoj mikroregiji*; Žarko Španiček: *Zaštita tradicijske baštine i začeci ruralnog turizma u Slavoniji i Baranji*; Milana Černelić: *Mogućnosti revitalizacije tradicijske baštine područja Krivi put u senjskom zaleđu*.

U okviru ove teme izlaganje je održala i Mirela Hrovatin, stručna suradnica Odsjeka za nematerijalnu kulturnu baštinu iz Uprave za zaštitu kulturne baštine pri Ministarstvu kulture. Hrovatin je uputila na važnost nematerijalne baštine i ukratko upoznala s mogućnostima njezina očuvanja. No, isto je tako njezino izlaganje otvorilo mnogo pitanja važnih ne samo za etnološku i kulturnoantropološku znanost već i područja izravno vezanih uz turizam i sve njegove oblike.

Trećega dana kongresa održane su dvije plenarne sjednice: jedna je predstavila program zaštite i obnove etno-eko sela u Splitsko-dalmatinskoj županiji, a druga je bila o važnosti i ulozi medija u razvoju ruralnog turizma. Prvi blok paralelnih sesija dijelom je nastavio govoriti o financijskom aspektu, marketingu i promociji ruralnog turizma. U okviru tih tema su predstavljene poticajne mjere za razvoj toga turizma te se progovorilo i o komercijalnosti ruralne turističke destinacije. Tema *Ruralni turizam u zaštićenim područjima* okupila je nekoliko zanimljivih izlaganja, a posebno bih istaknula predstavljanje Parka prirode Lonjsko polje, u kojem se razvoj ruralnog turizma odvija integriranim upravljanjem. Naime, iz izlaganja vodećih ljudi Parka prirode Lonjsko polje (Goran Gugić, Edo Bogović) bilo je jasno koliko je model integriranog upravljanja dobar jer se jedino povezujući sve segmente života i oslušujući same žitelje tog područja može polaganim, ali temeljitim koracima uspješno očuvati tradicijska i prirodna baština nekog kraja. Poslijepodnevna i večernja paralelna sesija okupile su tri teme. Na jednoj od njih se govorilo o poljoprivrednim proizvodima i proizvodnji u funkciji ruralnog turizma, u okviru koje je održano i izlaganje s područja etnologije i muzeologije Darka Babića i Melanije Belaj: *Od tradicijske proizvodnje alkoholnih pića do komunikacije baštinskog elementa*. Druga tema večernje sesije odnosila se na izlaganja koja su predstavila pravni okvir ruralnog turizma: porezni položaj turističkih domaćinstava, inspekcijski nadzor, te mogućnosti priključenja programima EU-e za male i srednje poduzetnike koji razvijaju svoje djelatnosti ruralnim turizmom. Posljednjom temom naziva *Državne potpore, obrazovanje i poduzetništvo u ruralnom turizmu* uputilo se na mogućnosti educiranja u djelatnostima vezanima uz ruralni turizam, a jedno od izlaganja održale su Tihana Petrović Leš i Nevena Škrbić Alempijević s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju o obrazovanju studenata za ruralni turizam u okviru studija etnologije i kulturne antropologije.

Kongres je završen posjetom sudionika hvarskim selima Velo Grabje, Malo Grabje i Milna, u kojima se nalaze posebno važni objekti za razvoj ruralnog turizma. Iako se organizatorima mogu nabrojati mnogi nedostaci poput preskupog hotela za izlagače i sudionike isključivo na njihov trošak, mjesta održavanja kongresa, pretprani program, nespretan raspored izlaganja, mora ih se i pohvaliti na inicijativi, uloženom trudu i svakako otvorenosti kongresa raznovrsnim izlagačima, što je uvelike pridonijelo stvaranju kvalitetnije baze za daljnji razvoj ruralnog turizma. Održavanje Prvog hrvatskog kongresa ruralnog turizma dobar je način boljeg razumijevanja posebnosti tog segmenta turizma i trebao bi voditi organiziranim djelovanju na svim područjima. Kao zaključak kongresa predloženo je osnivanje povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za razvoj seoskog turizma koje bi koordiniralo suradnju s nacionalnim i lokalnim institucijama.

Budući da ruralni turizam u prvi plan iznjedruje prirodnu i tradicijsku baštinu Hrvatske vrlo je bitno u njegov razvoj uključiti što više stručnjaka i znanstvenika kako bi se osigurao pravilan pristup njegovu budućem razvoju.

Melanija Belaj